

DIVIDEND SIYOSATINING INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIRI TADQIQI

*O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi Kapital bozori va birja ishi
(MSc-Master of Science)-mutaxassisligi magistranti*

Ziyadullayev Behruz Abdurahob o'g'li

behruzziyadullayev@gmail.com

A study of the impact of dividend policy on investment attractiveness
*Graduate student of Capital market and stock market (MSc-Master of Science)
specialization of Bank-Finance Academy of the Republic of Uzbekistan*

Ziyadullayev Behruz Abdurahob o'g'li

behruzziyadullayev@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy tezis dividend siyosatining korxonalar investitsion jozibadorligiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Dividend siyosatining asosiy modellaridan kelib chiqib, ularning aksiyadorlar daromadliliigi va kompaniyaning bozor qiymatiga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida dividend siyosatining barqarorligi va moslashuvchanligi kompaniyaning moliyaviy barqarorligini namoyon etib, investorlar ishonchini oshirishi ta'kidlanadi. Dividend siyosati strategik boshqaruv vositasi sifatida korxonaning o'sish bosqichlari, bozor sharoitlari va investorlarning xohish-istaklari bilan uyg'unlashtirilishi lozimligi aniqlanadi. Ushbu yondashuv kompaniya qiymatini oshirish va investitsion jozibadorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: dividend siyosati, investitsion jozibadorlik, aksiyadorlar, moliyaviy barqarorlik, bozor qiymati.

ABSTRACT

This scientific thesis is devoted to the study of the influence of the dividend policy on research investment attractiveness. Based on the basic models of the dividend policy, the analysis of the shareholder return and the impact of the company on the market. The research fund highlighted the independence of the dividend policy and the control of investors' confidence, demonstrating the company's experience. Dividend policy is to act in harmony with the strategic management planning of own business stages, market conditions and investors' wishes. It serves to ensure the company's security and investment attractiveness.

Key words: dividend policy, investment attractiveness, shareholders, achievements, market profit.

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyotida raqobatbardoshlikni ta'minlash va investitsiyalarni jalb qilish korxonalarining barqaror rivojlanishini belgilovchi asosiy omillaridan biridir. Bunda kompaniyaning dividend siyosati alohida ahamiyat kasb etadi. Dividend siyosati nafaqat aksiyadorlar uchun daromad manbai, balki kompaniyaning moliyaviy barqarorligi va boshqaruv samaradorligini aks ettiruvchi ko'rsatkich sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu siyosat kompaniyaning ichki va tashqi manfaatdor tomonlari bilan o'zaro munosabatlarini shakllantirishda strategik vosita hisoblanadi. Dividend siyosatining mohiyati kompaniyaning foydasini taqsimlashdagi yondashuvni belgilashdan iborat bo'lib, bu qarorlar aksiyadorlarning qoniqish darajasi, kompaniya qiymati va investitsion jozibadorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Aksiyadorlarning ko'pchiligi barqaror dividend to'lovlarini afzal ko'rsa, ba'zilar kompaniyaning qayta investitsiya qilish siyosatini qo'llab-quvvatlaydi. Shu sababli dividend siyosatining turli modellarini tanlash kompaniyaning biznes strategiyasi va rivojlanish bosqichlariga qarab farqlanadi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, dividend siyosati kompaniya va uning aksiyadorlari manfaatlarini uyg'unlashtirish vositasi sifatida muhim ahamiyatga ega. To'g'ri tanlangan dividend siyosati aksiyadorlar ishonchini mustahkamlaydi, bozor qiymatini oshiradi va yangi investitsiyalarni jalb etadi. Shu bilan birga, noto'g'ri yoki nomutanosib siyosat aksiyadorlarning noroziligiga, kompaniya obro'sining tushib ketishiga va investitsion jozibadorlikning pasayishiga olib kelishi mumkin.

Mazkur tadqiqot dividend siyosatining asosiy turlarini, ularning afzallik va kamchiliklarini, shuningdek, ushbu siyosatning kompaniyaning investitsion jozibadorligiga bo'lgan ta'sirini ilmiy asosda o'rganishga qaratilgan. Ushbu tahlil kompaniyalarga samarali dividend siyosatini shakllantirishda va uzoq muddatli barqaror rivojlanish strategiyasini belgilashda yordam beradi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi – dividend siyosati va uning investitsion jozibadorlikka ta'sirini aniqlash hamda ushbu sohada amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir. Bu nafaqat kompaniyalar uchun, balki investorlar uchun ham foydali ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Dividend siyosati kompaniyaning aksiyadorlarga taqsimlanadigan foyda miqdorini belgilashdagi strategiyasidir. Bu siyosat nafaqat aksiyadorlar manfaatlarini

ta'minlashga, balki kompaniya bozor qiymatini oshirishga qaratilgan muhim vosita sifatida e'tirof etiladi. Dividend siyosatining asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- Aksiyadorlarning investitsion daromadlarini ta'minlash.
- Kompaniyaning moliyaviy barqarorligi va imijini mustahkamlash.
- Investorlarga kompaniyaning rentabelligi va barqarorligi haqida signal berish.

Dividend siyosati turli omillarga asoslanadi, jumladan kompaniyaning foyda hajmi, naqd pul oqimlari, investitsion imkoniyatlari va aksiyadorlarning kutishlari.

Dividend siyosati amalga oshirishda kompaniyalar bir nechta yondashuvlardan foydalanadi:

- Qoldiq dividend siyosati
- Bu modelda kompaniya foydadan faqatgina investitsion loyihalarni moliyalashtirish uchun zarur bo'lgan mablag' ajratib, qolgan qismini dividend sifatida taqsimlaydi.
- Afzalliklari:
 - Kompaniya o'sish imkoniyatlarini maksimal darajada saqlab qoladi.
- Kamchiliklari:
 - Dividendlar barqaror bo'lmagani uchun aksiyadorlarning noroziligiga sabab bo'lishi mumkin.
- Barqaror dividend siyosati
- Bu yondashuvda kompaniya har yili ma'lum bir foiz darajasida dividend to'lab boradi, hatto foyda hajmi o'zgarib turgan taqdirda ham.
- Afzalliklari:
 - Aksiyadorlar uchun ishonchli va barqaror daromad manbai.

Dividend siyosati kompaniyaning investitsion jozibadorligiga bir nechta yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi:

- Signal effekti
- Dividend siyosati aksiyadorlarga kompaniya haqidagi ma'lumotlarni uzatadi. Masalan, barqaror dividend siyosati kompaniyaning moliyaviy barqarorligini tasdiqlaydi, bu esa investorlarga ijobiy signal sifatida qabul qilinadi.
- Bozor qiymati
- Dividend siyosati aksiyalar narxiga ta'sir qiluvchi omillardan biridir. Gordon modeliga ko'ra, yuqori dividend to'lovlari aksiyadorlarning aksiyalarni yuqori bahoda sotib olish istagini kuchaytiradi.
- Aksiyadorlar talabi
- Turli aksiyadorlar turli dividend siyosatlarini afzal ko'rishadi.

Dividend siyosati kompaniyaning moliyaviy strategiyasini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. To'g'ri tanlangan siyosat kompaniyaning investitsion jozibadorligini oshiradi, aksiyadorlarning qoniqish darajasini ta'minlaydi va kompaniya bozor qiymatini mustahkamlaydi. Shu sababli dividend siyosatini ishlab chiqishda kompaniyaning rivojlanish bosqichlari, moliyaviy imkoniyatlari va aksiyadorlar talablarini hisobga olish zarur.

Xulosa

Dividend siyosati kompaniya moliyaviy boshqaruvining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning aksiyadorlar uchun jozibadorligi va bozor qiymatini oshirishdagi o'rni beqiyosdir. Ushbu tadqiqot dividend siyosatining turli modellarini o'rganish orqali uning kompaniyaning investitsion jozibadorligiga ta'sirini ko'rsatib berdi. Quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

To'g'ri tanlangan dividend siyosati aksiyadorlar ishonchini mustahkamlaydi va ularning kompaniyaga sadoqatini oshiradi. Doimiy va barqaror dividend to'lovlari aksiyadorlar uchun moliyaviy barqarorlik va ishonchni bildiradi, bu esa kompaniya uchun investitsiya imkoniyatlarini kengaytiradi.

Dividend siyosatini tanlashda kompaniyaning rivojlanish bosqichlari hisobga olinishi kerak. Masalan, rivojlanayotgan kompaniyalar dividend to'lashni kamaytirib, mablag'larni qayta investitsiya qilishga yo'naltirishlari maqsadga muvofiq. Barqaror korxonalar esa aksiyadorlar manfaatini qondirish uchun dividendlarni muntazam va yuqori darajada to'lashga intiladi.

Dividend siyosati kompaniyaning bozor qiymatini oshirishda strategik vosita hisoblanadi. Doimiy dividend to'lovlari investorlarga kompaniyaning moliyaviy salohiyatini namoyish etadi, bu esa yangi investitsiyalarni jalb qilish imkonini beradi.

Dividend siyosati faqat aksiyadorlar manfaatini qondirish bilan cheklanmasdan, kompaniya ichki moliyaviy resurslarini samarali taqsimlashni ham o'z ichiga oladi. Bu siyosat to'g'ri tashkil etilganida, kompaniya nafaqat aksiyadorlarga foyda keltiradi, balki o'z o'sishi va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Amaliy tavsiyalar:

- Kompaniyalar dividend siyosatini ishlab chiqishda aksiyadorlar manfaatlari va kompaniyaning moliyaviy imkoniyatlarini muvozanatlashga e'tibor qaratishlari zarur.
- Dividend siyosati kompaniyaning uzoq muddatli strategik maqsadlariga mos ravishda belgilanishi lozim.

- Bozor sharoitlarini va aksiyadorlar talabini doimiy ravishda tahlil qilish dividend siyosatini yanada samarali boshqarishga yordam beradi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, dividend siyosati kompaniyaning moliyaviy strategiyasining ajralmas qismi bo'lib, uning to'g'ri tashkil etilishi nafaqat aksiyadorlar manfaatlarini himoya qiladi, balki kompaniyaning investitsion jozibadorligini oshiradi va barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Brigham, E.F. va Houston, J.F. (2019). Moliyaviy menejment asoslari. Cengage Learning.
2. Modigliani, F. va Miller, M.H. (1961). "Dividend siyosati, o'sish va aksiyalarni baholash". The Journal of Business, 34(4), 411-433.
3. Lintner, J. (1956). "Korporatsiyalar daromadlarini dividendlar, taqsimlanmagan foyda va soliqlar bo'yicha taqsimlash". American Economic Review, 46(2), 97-113.
4. Ross, S. A., Vesterfeld, R. V. va Jaffe, J. (2022). Korporativ moliya. McGraw-Hill Education.
5. Gordon, M.J. (1959). "Dividendlar, daromadlar va aksiyalarning narxi." Iqtisodiyot va statistika sharhi, 41(2), 99-105.
6. Damodaran, A. (2012). Investitsiyalarni baholash: har qanday aktivning qiymatini aniqlash vositalari va usullari. Wiley Finance.
7. Brealey, R. A., Myers, S. C. va Allen, F. (2020). Korporativ moliya tamoyillari. McGraw-Hill Education.
8. Baskin, J. (1989). "Dividend siyosati va oddiy aksiyalarning o'zgaruvchanligi". Portfelni boshqarish jurnali, 15(3), 19-25.
9. Sharpe, V.F., Aleksandr, G.J. va Beyli, J.V. (2010). Investitsiyalar. Prentice Hall.
10. Iqtisodiyot va biznesni boshqarish bo'yicha milliy va xalqaro tadqiqotlar, ilmiy maqolalar va monografiyalar (O'zbekiston va xorijiy mualliflar).